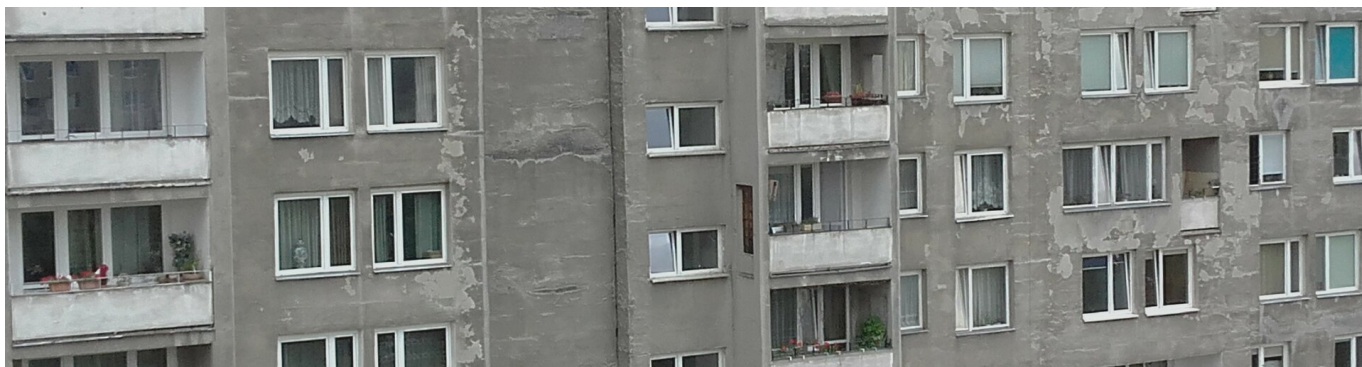

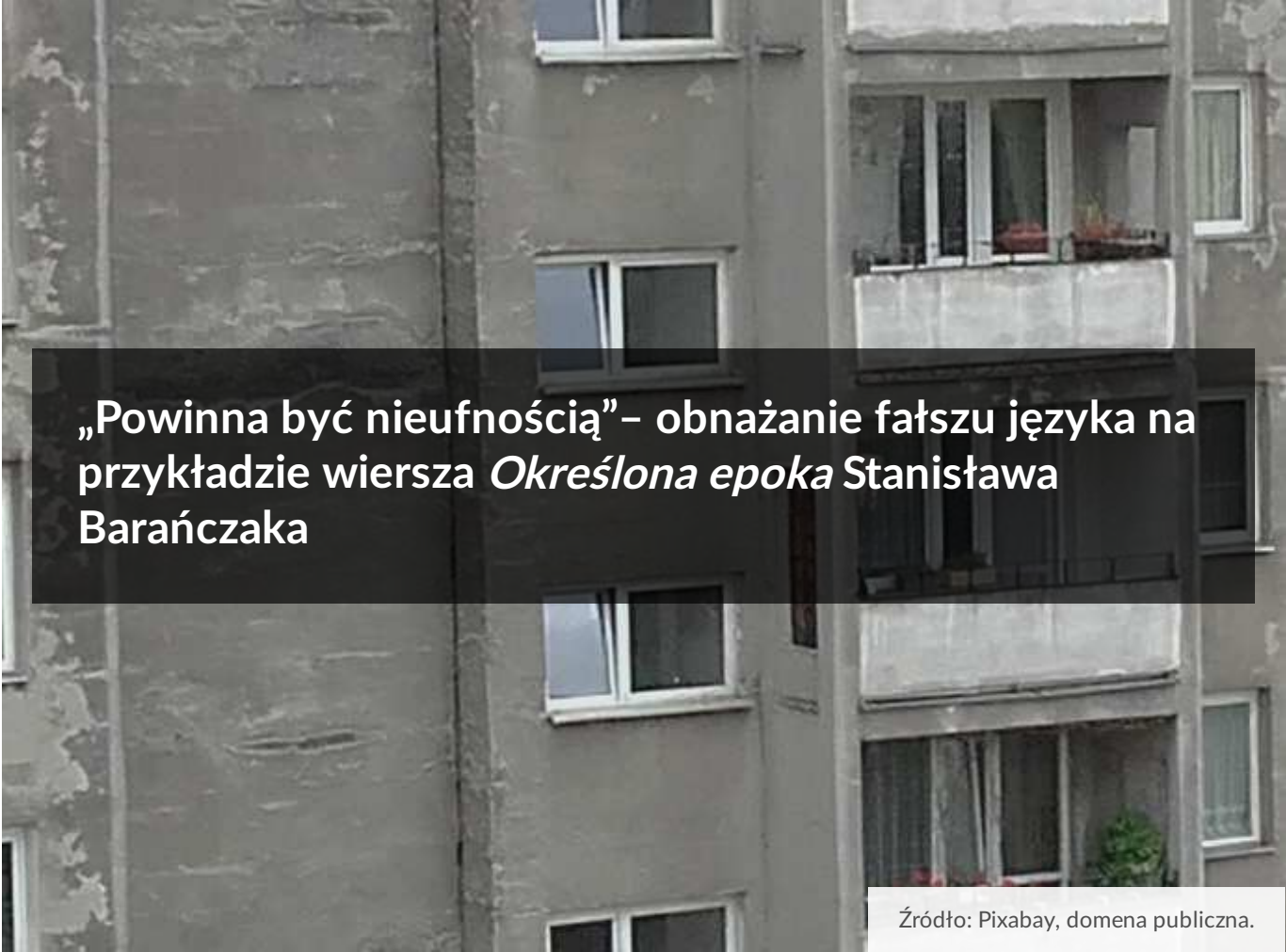

„Powinna być nieufnością” – obnażanie fałszu języka na przykładzie wiersza *Określona epoka* Stanisława Barańczaka

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Barańczak, *Nieufni i zadufani. Romantyzm i klasycyzm w młodej poezji lat sześćdziesiątych*, Wrocław 1971, s. 43.
- Źródło: Włodzimierz Bolecki, *Język jako świat przedstawiony. O wierszach Stanisława Barańczaka*, „Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej” 1985, nr 76/2, s. 158.
- Źródło: Michał Głowiński, *Nowomowa po polsku*, Warszawa 1991, s. 7–10.
- Źródło: Stanisław Barańczak, *Określona epoka*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane*, Kraków [b.r.], s. 178.

„Powinna być nieufnością” – obnażanie fałszu języka na przykładzie wiersza *Określona epoka* Stanisława Barańczaka

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Przy użyciu słowa można kogoś pocieszyć, doradzić albo opowiedzieć o swych smutkach i radościach. Można też kogoś okłamać, oczernić. Język jest narzędziem, które daje niemal nieograniczone możliwości kreacyjne, więc używanie go powinno się wiązać z odpowiedzialnością. W czasach PRL w języku komunikacji społecznej słowo „prawda” było odmieniane przez wszystkie przypadki, by ukryć fałsz przekazu. Poeci Nowej Fali za cel swojej twórczości obrali przywrócenie temu słowu jego pierwotnego, właściwego znaczenia.

Twoje cele

- Wskażesz w wierszu *Określona epoka* Stanisława Barańczaka cechy języka propagandy.
- Scharakteryzujesz podmiot liryczny.
- Zinterpretujesz słowa kluczowe w utworze.
- Opiszysz kontekst polityczny, w który wpisany jest utwór Stanisława Barańczaka.

Przeczytaj

Cechy języka propagandy politycznej PRL

Skłonność do jednoznacznego wartościowania

Język każdej propagandy politycznej cechuje się jednoznacznymi stwierdzeniami, co jest dobre, a co złe, kto jest wrogiem (np. kapitalista), a kto przyjacielem (np. „bratni naród”). Środkiem językowym, który wielokrotnie był wykorzystywany w peerelowskiej propagandzie, by dobitnie określić [aksjologiczny](#) stosunek do ludzi i zjawisk, była [hiperbola](#). Charakterystyczne było w tym przypadku sięganie po metaforę militarną. Przykłady haseł:

„Raczkiewicz, Kwapińscy, Arciszewscy i ich agenci to zdrajcy Polski!”

„ZMW walczy o równouprawnienie młodzieży”

„Zapluty karzeł reakcji”

Pozbawianie znaczeń

Częste użycie peryfrazy

Eufemizacja rzeczywistości

Rytualność

Magiczność

Twarze-maski

Źródło: Pixabay , domena publiczna.

((Stanisław Barańczak

Nieufni i zadufani. Romantyzm i klasycyzm w młodej poezji lat sześćdziesiątych

Kiedy spojrzeć nieuprzedzonym, nawet świadomie naiwnym okiem na stan współczesnej kultury – a myślę tu zwłaszcza o tych jej formach, uzyskujących najszerszy społeczny zasięg, jakie stanowią współczesne modele zachodniej „mass culture” – uderza od razu niezbyt miłe dla odbiorców spostrzeżenie. Oto używane w ramach tej kultury środki przekazu charakteryzują się podobnym działaniem na odbiorcę, jakie – pozwólmy sobie na taką przenośnię – dźwięk piszczałki fakira wywiera na węża: mają za zadanie przede wszystkim zahipnotyzować, następnie zaś zmusić do przyjęcia określonej postawy.

Źródło: Stanisław Barańczak, *Nieufni i zadufani. Romantyzm i klasycyzm w młodej poezji lat sześćdziesiątych*, Wrocław 1971, s. 43.

((

Socrealistyczny plakat propagandowy z PRL, 1949

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Włodzimierz Bolecki

Język jako świat przedstawiony. O wierszach Stanisława Barańczaka

W poezji Barańczaka wyróżnić bowiem można co najmniej cztery grupy różnych wyrażen wierszotwórczych, które stały się osią konstrukcji składniowo-semantycznej poszczególnych utworów. Pierwszą grupę stanowią wyrażenia frazeologiczne mowy propagandowej, a więc „określona epoka”, „złożyć wieńce i wiązanki kwiatów”,

„wyciągnąć właściwe wnioski z wydarzeń”, „przejęciowe ograniczenia” czy „zbiorowy entuzjazm”. [...]

Drugą grupę stanowią wyrażenia frazeologiczne mowy urzędowej, które związane są z instytucjami życia publicznego i można do nich zaliczyć takie sformułowania, jak „wypełnić czytelnym pismem” czy „niepotrzebne skreślić” — typowe dla różnych kwestionariuszy, następnie wyrażenie „z innych ważnych względów społecznych”, typowe dla urzędowego traktowania tych kwestionariuszy, a także wyrażenia techniczno-handlowe „mieć znormalizowany wymiar”, „dorsz drugiej świeżości”, czy związane z codziennym bytowaniem: „usuwać usterki”, „mieszkanie własnościowe”, „dawać zaliczkę” etc. [...]

Trzecią grupę stanowią frazeologizmy mowy potocznej, codziennej, konwersacyjnej, i ona właśnie, a nie dwie pierwsze, jest w wierszach Barańczaka najliczniejsza i najbardziej reprezentatywna. Jeśli dwie pierwsze grupy frazeologizmów są elementami stylów funkcjonalnych o ściśle określonych zakresach użycia (propaganda, biurokracja), to grupa frazeologizmów mowy potocznej należy do codziennej polszczyzny każdego z nas. Oto kilka przykładów: „wyraz twarzy”, „przekrwione oczy”, „jednym tchem”, „całym sercem po stronie”, „postawić na jedną kartę”, „nigdy bym nie przypuścił”, „co dziś rzucili”, „to nie jest rozmowa na telefon”, „pan tu nie stał” itp. [...]

A wreszcie czwartą grupę wyrażen wierszotwórczych stanowią słowa pojedyncze, nie połączone w związki frazeologiczne, a jednak wyrażnie nacechowane, bo będące wykładnikami rozpoznawalnych kontekstów społecznych. Są to takie słowa, jak „mieszkać”, „mównica”, „plakat”, „nie”, „protokół” czy „kolęda”. Jak widać, punktem wyjścia wielu tekstów Barańczaka, czyli ich formułą inicjalną, rozpoczynającą składniową i semantyczną budowę utworu, są zawsze stereotypy językowe należące do różnych stylów funkcjonalnych mówienia i pisanía.

Źródło: Włodzimierz Bolecki, *Język jako świat przedstawiony. O wierszach Stanisława Barańczaka*, „Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej” 1985, nr 76/2, s. 158.

Michał Głowiński

Nowomowa po polsku

Słowo jak pięść

Źródło: Pixabay , domena publiczna.

1. Procedurą w nowomowie najistotniejszą jest narzucanie wyrazistego znaku wartości; znak ten, prowadzący do przejrzystych polaryzacji, nie ma prawa budzić wątpliwości, jego punktem docelowym jest zdecydowana, nie podlegająca zakwestionowaniu ocena.
2. Nowomowa stanowi osobliwą syntezę elementów pragmatycznych i rytualnych. Zmierza do silnego i bezpośredniego oddziaływania, podporządkowana jest bieżącej praktyce, a więc w zasadzie powinna dostosowywać się do okoliczności, w których funkcjonuje, i uwzględniać charakter publiczności, do której się zwraca. Zakładałoby to więc pewną elastyczność, różnie jednak z nią bywa – przede wszystkim dlatego, że nowomowa jest ze swej natury konserwatywna i nie może przyjąć, że choćby jakieś jej elementy uległy zużyciu, a więc utraciły zdolności pragmatyczne.
3. W nowomowie wielką rolę odgrywa żywioł magiczności. Słowa nie tyle odnoszą się do rzeczywistości, nie tyle ją opisują, ile ją tworzą. To, co zostało autorytatywnie wypowiedziane, staje się rzeczywiste. Funkcję magiczną pełni większość sloganów (w rodzaju „młodzież zawsze z partią”).
4. W nowomowie dużo większą rolę niż w innych stylach społecznych grają decyzje arbitralne. [...] Słowa, formuły, uświęcone wyrażenia z dnia na dzień mogą – sięgam po formułę Zenona Kliszki z roku 1968 – „być zdjęte z porządku propagandy partyjnej”. A potem – dodajmy – również na mocy jednorazowej decyzji mogą do niej powrócić. Arbitralność wyraża się także w dowolnym kształtowaniu znaczeń.

Słownik

eufemizm

(gr. *euphēmismós*) wyraz lub zwrot wprowadzony do wypowiedzi w celu zastąpienia słowa, którego z jakichś względów (obyczajowych, estetycznych, cenzuralnych itp.) nie można lub nie należy użyć

hiperbola

(gr. *hyperbolē* -przerzucenie, przesada) przesadnia, literackie ujęcie stylistyczne przedstawiające w sposób przesadny opisywane zjawisko, wyolbrzymiające jego cechy, znaczenie i działanie

peryfraz

(gr.) omówienie, zastąpienie danego wyrazu przez grupę innych wyrazów, będących metaforycznym lub opisowym równoważnikiem jego znaczenia, głównie w celu rozszerzenia tematu i osiągnięcia ozdobności stylu

slogan

(ang. *slogan* z celt. *sluaghghairm*) 1. spowszechniały frazes; 2. hasło reklamowe

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem dr Agaty Hąci, a następnie wskaż funkcje nowomowy.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D3d2OZ4pi>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film opowiada o nowomowie ukazanej z perspektywy wiersza Stanisława Barańczaka pt. *Określona epoka*

Polecenie 2

Na podstawie wykładu podaj przykład manipulacji, którą wykorzystuje się w celach propagandowych.

Polecenie 3

Wyjaśnij, na czym polega szum informacyjny.

Polecenie 4

Przeczytaj wiersz Stanisława Barańczaka *Określona epoka*. Czy dostrzegasz w nim elementy charakterystyczne dla nowomowy? Zredaguj odpowiedź, którą możesz poprzeć cytataми.

Sprawdź się

((Stanisław Barańczak

Określona epoka

Żyjemy w określonej epoce (odchrząknięcie) i z tego
trzeba sobie, nieprawda, zdać z całą jasnością.
Sprawę. Żyjemy w (bulgot
z karafki) określonej, nieprawda,
epoce, w epoce
ciągłych wysiłków na rzecz, w
epoce narastających i zaostrzających się i
tak dalej (siorbnięcie), nieprawda, konfliktów.
Żyjemy w określonej e (brzęk odstawianej
szklanki) poce i ja bym tu podkreślił,
nieprawda, że na tej podstawie zostaną
określone perspektywy, wykreślane będą
zdania, które nie podkreślają dostatecznie, oraz
przekreślone zostaną, nieprawda, rachuby
(odkasznienie) tych, którzy. Kto ma pytania? Nie widzę.
Skoro nie widzę, widzę, że będę wyrazicielem,
wyrażając na zakończenie przeświadczenie, że
żywemy w określonej epoce, taka
jest prawda, nieprawda,
i innej prawdy nie ma.

Źródło: Stanisław Barańczak, *Określona epoka*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane*, Kraków [b.r.], s. 178.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Opisz sytuację komunikacyjną w wierszu *Określona epoka* Stanisława Barańczaka.

Ćwiczenie 2

Scharakteryzuj podmiot i adresata lirycznego wiersza Stanisława Barańczaka *Określona epoka*. Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

☐ posługuje się stylem wysokim, jego język odzwierciedla język propagandy

☐ jest prześlaknięty propagandą polityczną tamtego okresu

☐ podmiot liryczny to peerelowski dygnitarz

☐ posługuje się stylem potocznym, jego język odzwierciedla język propagandy

☐ podmiot liryczny to mężczyzna

☐ prawdopodobnie jest wysoko postawionym urzędnikiem

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, jaka jest funkcja zaimka „nasz” w wierszu Stanisława Barańczaka *Określona epoka*.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, jaka jest funkcja parentezy, czyli wyrażen wtrąconych, w wierszu Stanisława Barańczaka *Określona epoka*. Zaznacz poprawną odpowiedź.

- ☐ wtrącenia budują nastrój wiersza
- ☐ wtrącenia są elementem ośmieszania stylu przemówień i nieudolności przemawiających
- ☐ celem zastosowania wtrąceń jest wyjaśnienie intencji nadawcy

Ćwiczenie 5

Podaj i zinterpretuj słowa kluczowe w wierszu *Określona epoka*.

Ćwiczenie 6

Opisz kontekst polityczno-społeczny ukazany w wierszu *Określona epoka*.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, na czym polega stylizacja w utworze Stanisława Barańczaka *Określona epoka*. Połącz wykorzystane zabiegi językowe z cytatami, w których występują.

używanie czasowników w pierwszej osobie liczby mnogiej w celu stworzenia wspólnoty

„Żyjemy”

wykorzystanie sloganu

„Skoro nie widzę, widzę, że będę wyrazicielem”

pozbawienie wyrazów znaczeń

„w epoce ciągłych wysiłków na rzecz”

stosowanie wytartych zwrotów

„taka jest prawda”

Ćwiczenie 8

Stanisław Barańczak obnażał fałsz języka komunikacji społecznej. Wyjaśnij, jaki fałsz można zauważyć w dzisiejszym dyskursie medialnym.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: „Powinna być nieufnością” – obnażanie fałszu języka na przykładzie wiersza
Określona epoka Stanisława Barańczaka

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

2) zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);

3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

8) rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przymków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2) wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;

10) rozumie zjawisko nowomowy; określa jego cechy i funkcje w tekście.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich

wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (fatyczną, magiczną);

3) określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji komunikacyjnej) oraz społeczną (budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej, narodowej);

4) określa rolę języka w budowaniu obrazu świata.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wskazuje w wierszu *Określona epoka* Stanisława Barańczaka cechy języka propagandy,
- charakteryzuje podmiot liryczny,
- interpretuje słowa klucze w utworze,
- opisuje kontekst polityczny, w który wpisany jest utwór Stanisława Barańczaka.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „„Powinna być nieufnością” – obnażanie fałszu języka na przykładzie wiersza *Określona epoka* Stanisława Barańczaka”. Uczniowie powinni się zapoznać z utworem poetyckim zawartym w lekcji: *Określona epoka*. Przygotowują się do omówienia tekstu, szukając informacji na temat kontekstu biograficznego i/lub historycznoliterackiego. Wybrane osoby mogą zebrać potrzebne wiadomości do wstępnego rozpoznania tekstu. Będą pełniły rolę ekspertów.
2. **Recytacja.** Chętna lub wybrana osoba przygotowuje głośne czytanie utworu poetyckiego *Określona epoka*, z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel rozpoczyna ją od pytań: czym jest nowomowa? Na czym polega i jaki jest cel propagandy? W jakich dziedzinach życia społecznego można się z nią zetknąć? Uczniowie wypowiadają się swobodnie, dzieląc się własnymi spostrzeżeniami i doświadczeniami.
Na tablicy powstaje mapa myśli, której centralnym hasłem jest *propaganda*. Uczniowie zapisują mapę myśli w zeszytach.

Faza realizacyjna:

1. Prowadzący zajęcia odtwarza wykład na temat propagandy zamieszczony w e-materiale. Poleca, by uczniowie, pracując w parach, wykonali polecenia 1-4 z sekcji „Film”. Następnie kilka osób przedstawi propozycje odpowiedzi.
2. Wybrana osoba odczytuje (z elementami interpretacji aktorskiej) wiersz Stanisława Barańczaka *Określona epoka*. Nauczyciel pyta uczniów o ich pierwsze wrażenia i charakterystyczne cechy stylu utworu. Uczestnicy zajęć wypowiadają się swobodnie.
3. Później prowadzący prosi, by uczniowie podzielili się na 4-osobowe grupy, w których będą pracowali nad interpretacją wiersza Barańczaka. Poleca, by zespoły opracowały wskazane przez nauczyciela ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”. Po upływie ustalonego czasu liderzy grup prezentują odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą je uzupełniać, a prowadzący weryfikuje poprawność ustaleń uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Stanisław Barańczak obnażał fałsz języka komunikacji społecznej. Wyjaśnij, jaki fałsz można zauważyć w dzisiejszym dyskursie medialnym.

Materiały pomocnicze:

- Katarzyny Bąkowicz, , *Wprowadzenie do definicji i klasyfikacji zjawiska fake newsa*, „Studia medioznawcze” 2019, nr 3.
- Michał Głowiński, *Nowomowa po polsku*, Warszawa 1991.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.